

Беседа патријарха Порфирија у манастиру Јасеновцу

У име Оца и Сина и Светога Духа. Браћо и сестре, сабрали смо се данас да служимо Литургију на овоме светом месту тачно осамдесет година од кад је оно постало место најбесомучнијег страдања. Ово место је место на којем су извршени најстрашнији, уму неразумљиви и недоступни злочини које су извршили усташе над недужним људима из српског народа, из јеврејског народа, из ромског народа, али и из хрватског народа. Наравно да је највише било оних који су били православне вере. И све то што су вршили злотвори, вршено је на основу тадашњих закона. Међутим, логика Божја је другачија од логике људске. Управо тамо где је велико страдање, ту је и благодат велика. И управо тамо где недужни страдају то место Господ благодаћу својом претвара у свето место, у место молитве. И за нас Јасеновац заиста јесте пре свега место молитве. Из тог разлога никада се овде нисмо сабирали да бисмо се бавили бројкама, математиком, да бисмо се бавили доказивањем ко је коме

више зла нанео, јер знамо да је на овом месту, али и на сваком другом сличном месту, изневерен Бог, а осрамоћен човек, осрамоћен људски род. И зато је за нас ово место пре свега место молитве.

Увек овде долазимо са дубоким пијететом, као што одлазимо на друга места са истим таквим пијететом где су пострадали други људи, исто тако и та места доживљавамо местима молитве. Отуда, браћо и сестре, као што ништа не бива без промисла Божјег, ништа не треба да нас чуди, јер једино чега се нико не би сетио то је да ће промисао Божји на овоме месту основати манастир, женски манастир који је посвећен Светом Јовану Крститељу, једном од првих страдалника и сведока истине о томе да постоји Бог, да је он Исус Христос Распети и Васкрсли, да је Он Бог љубави, да је дошао да спасе сваког човека, да све призива и позива у познање Истине, да за њега нема Грка и Јеврејина, да за њега нема роба и слободњака, мушког и женског, да заправо постоји један човек, човек за кога се распео и васкрсао Христос, а тај један човек јесте сав људски род и сви ми појединачно као личности које носимо људску природу.

Ово је, дакле, место које је Господ одредио надлогично и надумно, парадоксално, да буде место са којег се двадесет и четири часа узноси молитва за читав људски род, за мир у свету. Свака наша Литургија, која јесте Царство Небеско, почиње речима, молитвом: „У миру Господу се помолимо... за мир свега света.. благодат и мир Господа нашега Исуса Христа... – и на крају – у миру изиђимо“. Ово је место на којем се двадесет и четири часа узноси молитва за мир међу људима, за разумевање међу људима, за прихватање љубави Божје и промисла Његовог да сваки човек буде саздан различито са својим личним печатом. Не постоје два човека која имају исти отисак на прсту, од Адама до данашњег дана и до краја света, а сви су, опет, позвани да буду деца Божја. Зато ово јесте место молитве, место на којем се сећамо, место на којем памтимо. Памтимо оне које су пострадали, али истовремено и место које нас подстиче на молитву да Господ уразуми срца свакога човека да се никада, нигде и никоме нешто слично деси, са било које стране, а не дај Боже да бисмо били ми ти који бисмо чинили такве ствари.

Наш одговор је дакле, браћо и сестре, молитва, јер молитва просвећује ум. Молитва нас спаја са Богом, али молитва отвара срце наше да оно буде место у којем свако може наћи свој мир, у којем свако може бити оно што јесте, у

потпуности и апсолутно, али опет бити наш ближњи и бити наш. И зато, браћо и сестре, ово место јесте место светитеља, овде су пострадали невини људи и ми знамо, вером Цркве наше, да свака невина жртва јесте мученик, сведок љубави Божје. И зато сви они који су овде пострадали надилазе уске оквири припадања било ком народу иако се зна ко су били и постају универзални људи. Они припадају свима. И сигуран сам, то је вера наша, да се они моле за све нас, али више се моле, по љубави према Христу, за оне који су њима зло нанели. Треба ли нама други подстрек и пример? Наш одговор на сваку ружну реч, а камоли на сваки ружан поступак у односу на нас, не злопамћење, не дај Боже освета, не дај Боже улазак у спиралу понављања непријатељстава и зла, наш одговор треба да буде молитва; наш одговор треба да буде праштање, да праштамо и да молимо за опроштај, макар и то понекад не могли да разумемо. Са друге стране, они који чине зло, који чине монструозне злочине – рекао сам много пута и поновићу, рекао сам то, браћо и сестре, много пута не само овде него где год сам био, и у Хрватској, и у Босни, и у Црној Гори, и у Србији на Косову – сваки онај који чини монструозне злочине, који је монструм, он се исписао из сваког народа. Тај не припада никоме, тај не припада људима. Тај је оно што је добио као дар од Бога, логос – ум, обесловесио себе и поистоветио себе бесловесном свету. Дакле, жртве невине и ове јасеновачке су универзалне и наше, али припадају свим људима добре воље. Моле се за читав свет, а нарочито за оне који у злу леже. А насупрот томе, злочинци су се исписали из сваког народа и не припадају ником и ми да се молимо за такве, јер Господње су речи: „Не знају шта чине“.

У Цркви смо да додирнемо тајну смисла постојања, тајну смисла вечности, тајну Христа

Браћо и сестре, са овог места ћу рећи данас, јер мислим да је то важно. Живимо у свету конфузија и немамо чисте и јасне појмове, а то и јесте циљ злог духа овога света, да нас смути у души и у себи, па онда да будемо смућени међусобно. Црква, дакле, није конституисана по било ком моделу од овога света, а нарочито није, подвлачим, није конституисана и организована по било ком политичком моделу. Црква има своје устројство, она, дакле, није никаква политичка организација. Она се не поклапа ни са каквим политичким интересима и циљевима, не поклапа се, браћо и сестре, ни са каквим ни државним, било које државе циљевима, јер Црква је изнад граница времена и простора, све у себе обухвата, све у себе сажима. Црква је Тело Христово, а Он је без почетка и краја. Он је вечан, дакле, и Црква је вечна. Она има своју унутарњу динамику, она има свој унутарњи поредак. Ми у Цркву не долазимо

да бисмо били већи или више Срби, а дубоко сам уверен не иде нико у Цркву да би био већи Хрват, Мађар, Немац или Италијан. Ако иде – промашио је, и ако идемо – промашили смо. И не само то, изгубили смо, јер у овом свету хаоса, у свету без смисла, у свету у којем се разне врсте бесмисла постављају на пијадестал смисла, у Цркву се иде што смо гладни и жедни истине, што смо гладни и жедни вечности, што смо гладни и жедни љубави, што знамо да није довољно да смо се родили, да смо прошли кроз свој живот и престали да постојимо отишавши у апсолутно ништа. Имамо потребу да они које волимо заувек буду са нама. Црква, браћо и сестре, постоји да ми јадни и никакви, грешни, егоистични, цинични, среброљубиви, мрзитељи једни других, дакле, слаби и немоћни, такви какви јесмо, кад одемо у Цркву покушамо да додирнемо тајну смисла постојања, тајну смисла вечности, тајну, једном речју, Христа. У том смислу, Црква, браћо и сестре, нема ама баш никакве везе са било којом врстом политике од овога света. Ми знамо, нарочито данас, да политике никакве везе немају са својим изворним значењем. Политика је постала у античко доба, појавила се као потреба свих људи да учествују у изграђивању јавног добра, а данас политика јесте занимање којима се користе партије. И немамо ништа против тога. Напротив. То је легитимни и легални састав нашег живота, али морамо знати да партије, да странке – како и сама реч каже – јесу део, страна једна, *pars partis*, латинска реч која занчи део. А Црква је, дакле, Сабор. Према томе, Црква надилази сваку врсту политике и даје могућност свакој политици и свакој странци да поштујући Јеванђеље, крећући се унутар заповести Божјих, и оне добију смисао и служе добру свих и јавном добру.

Наша помесна Црква, Српска Православна Црква – осећам потребу и то баш на овоме месту да кажем – јесте аутокефална Црква која има своју канонску јурисдикцију и која је као таква призната од свих других канонских Православних Цркава у сабору васељенског Православља. Доказ је и то што данас међу нама имамо архиепископа Макарија из Јерусалимске Патријаршије, Архиепископа Катара, као и Митрополита из Руске Православне Цркве. Дакле, припадамо породици Православних Цркава, саборном васељенском Православљу. Српска Православна Црква је призната од свих других Православних Цркава. Та наша јурисдикција, која не зависи од спољашњих околности, државних, политичких и сваких других граница, не може мењати своје границе. Не можемо мењати своју канонску јурисдикцију на основу било каквих спољашњих притисака. Та наша јурисдикција не зависи ни од каквих спољашњих политичких околности, а нарочито не од воље појединаца ма ко да су и ма шта да су умислили, да имају моћ и силу. „Нема те силе и моћи“, речи су Господње, не моје или било кога од нас, „која

је дата а није од Бога“. И у сваком тренутку, као што је са свим што је од овога света, она може доћи и долази до свога краја.

У Црној Гори су хтели да нас спрече да уђемо у сопствену кућу

Дакле, наша Српска Православна Црква је канонска Православна Црква која припада сабору васељенског Православља и којој је дата јурисдикција од тог васељенског Православља. Наравно да нама не смета да се било која група људи организује као молитвена заједница, па чак и да себи име које хоће. Ми на то не можемо, а и не желимо, да утичемо. Свакако под условом да не угрожава друге. Може да покуша и да отме тај духовни идентитет од нас. То знамо да није могуће и немамо разлога да се на било који начин бранимо од тога. Има, дакле, право свако, и подржавамо, да се организује у молитвену заједницу. Постављам, наравно бар као могућност, као питање сваком: да ли су неке тако организоване групе заиста и молитвене заједнице? Да не одговарам у ваше име, али готово сам сигуран да има одговор свако за себе, уколико је, наравно, добронамеран. Међутим, ми смо дужни да кажемо да на том пољу правимо границе да таква молитвена заједница, ако је заиста молитвена, не припада сабору канонских Православних Цркава које су међусобно повезане једном вером, једним устројством и једним канонским поретком. И с том намером, дужан сам то да кажем, нека не буде схваћено претенциозно, *urbī et orbī*: неки су хтели у Црној Гори, покушајем да се представи као борба за Цркву, да најједноставнијом заменом теза спрече чист верски чин на силу. Тај „гандијевски мирни отпор“ је на силу спречавао: паљењем гума, бацањем каменица, испаливањем метака из ватреног оружја – дакле, тај „гандијевски мирни протест“ је хтео да спречи оно што је Уставом загарантовано, оно што је Повељом Уједињених нација загарантовано као темељно право, право на верску слободу, да обавимо један частан и честит верски чин који се вековима у тој кући, у Цетињском манастиру, на том месту, на исти начин обављао, у тој кући у којој је годинама, а и последњих месеци, становао исти онај који је требао свечано да буде устоличен као митрополит. Дакле, заменом теза, на силу, неко је хтео да нас спречи да дођемо у своју кућу хотећи да прикаже да кад ми покушамо, водећи рачуна да никог не повредимо, да уђемо у своју кућу најмирнијим путем, будемо проглашени за насилнике. Одрекли смо се свега, народу рекли да не долази. Какав је само величанствен скуп био у Подгорици! Ко је то пратио видео је да је то миран хришћански скуп, скуп који је сваку јеванђељску реч поздрављао аплаузом и ми смо те људе замолили да не буду на Цетињу, као и госте из читавог света, митрополите и епископе, свештенике, монахе... Нико није дошао, јер смо хтели не само да покажемо добру вољу, неупоредиво више од тога, да

покажемо да само молимо да нас пусте у нашу кућу, али неке одговара да прави полазираније. Знам ја то добро и одавде и са сваког места где сам био. Таман кад видите да два различита, по спољашњим карактеристикама, почињу да праве корак у сусрет један другоме, одмах долази неко коме то смета. Јер ако се разумемо, ако поштујемо једни друге, ако сви радимо за заједничко добро, нема онда онога који може, ослањајући се на стару латинску изреку, да нас завади па да влада. Нарочито онда када тим владањем има потребу да покрије разна непочинства и нечовештва о којима много боље знају они који се баве том врстом послова. Наше је да се молимо и за тог, и молимо се и за њега, и за све те који су били заведени с намером да нас спрече да будемо оно што јесмо, да нас спрече, другим речима, да постојимо. Немамо ми ништа против, можете да протестујете. То је ваше право, али да нас спречавате да постојимо, да се одрекнемо своје душе, то напосто није могуће.

Кад нас псују благосиљамо, кад нас гоне трпимо, кад хуле на нас молимо

И онда оно што је најболније и највећа превара када трудећи се да снисходимо до крајњих могућих граница, неко управо том заменом теза непрестано нас проглашава изазивачима сваког зла и сваког конфликта. Они кажу, Црква, Српска Православна Црква је извор сваког зла. Бојим се, дозволићете ми да се тога сетим на овом месту, да је то добро познати стари метод. Прогласите некога да је извор сваког проблема и сваког зла. Прогласите га апсолутним злом. Дали сте право свакоме да како хоће и кад хоће елиминише то зло. Када сте некога прогласили апсолутним злом, другоме сте дали легитимно право и оруђе у руке да то зло елиминиште без трунке савести и наравно икакве бојазни да може било коме полагати одговорност. Место на којем смо илуструје такав метод и зато хоћу баш са овог места да се обратим свој браћи и сестрама, пријатељима из Хрватске, Хрватима, да ме није много изненадило што се код неких ова замена теза из једне земље пренела на ове просторе и што су неки почели и овде опет изнова да прозивају Српску Православну Цркву извором сваког зла. Али, морам да кажем, да ми је жао да људи који су ме упознали и који имају прилику на хиљаде и десетине хиљада мојих речи да пронађу записане и имају прилику да се увере да ли има дисконтинуитета у ономе што сам говорио и делао – наравно, као слаб и као човек, засигурно да има промашаја, али ко узме те десетине хиљада речи и поступака видеће да никада није била у питању зла намера. Један мој пријатељ, не знам да ли је посумњао или је и он био у хору који су морали тако да поступе, рекао је да има више Порфирија. Три су, вели, Порфирија најмање њему позната. Али постоје

записане речи, постоје учињена дела, па нека цени свако колико је Порфирија. Не постоје три Порфирија, а камоли више. Један исти је Порфирије онај који је пред вама, који је у Загреб дошао пре седам година. Онакав какав је био пре тога, и какав је, уз Божију помоћ, позван да остане заувек. Порфирије, који јавно воли Загреб, и Порфирије, додајем, јавно воли и Хрватску. Све људе, без обзира како се моле Богу и ком народу припадају. Све људе Хрватске.

Немојте замерити што ћу то рећи, увек и на свакоме месту, и у великим и важним институцијама, као и у малим, увек сам говорио само и само афирмативно о Хрватској, а да ли сам понекад имао разлога да то не чиним? Верујте ми да их је било. Нећу их наводити. Оћутао сам сваки пут. Иако слаб претрпео сам и нисам хтео кад се ватра разгори да доливам уља на ватру ради мира и ради добра свих, увек имајући на уму речи апостола Павла које су наш закон јер ми верујемо у Бога, макар то некима изгледало немогућим, али, ево, заиста верујемо. Каже апостол Павле: „Кад нас псују благосиљамо, кад нас гоне трпимо, кад хуле на нас молимо“. Ми, дакле браћо и сестре, апсолутно поштујемо сваку државу, не остављамо себи ни трунку права да оспоримо било коме да буде оно што јесте. Да ли је Србин, Црногорац, Хрват, Бошњак, Албанац или било ко, апсолутно поштујемо свакога и подржавамо да свако без страха буде оно што јесте и не треба то да скрива ни од кога: Зато што у скривању онога што јесте, у себе уноси пакао у свој живот.

А још ћу једно рећи. Бог овог момента види моје срце и Он зна да ли је то тако као што кажем. И Бог и ови свети мученици, а само ћу Њему дати одговор, као и свако од нас. Ако на том испиту прођемо, ми смо прошли на сваком другом испиту. Рекао сам и поновићу: Загреб и ја се волимо јавно. А сада ћу додати: Хрватска и ја се волимо јавно, ма колико то некоме сметало – његов је проблем. Волим све људе Хрватске без обзира ком народу припадају и то волим из дубине свога срца, из дубине своје душе, без икакве задње намере. Не очекујем за узврат апсолутно ништа не због тога да бих било шта доказивао било коме, него због тога, како рекох, јер верујем у Бога, а знам да нас Бог позива на љубав, на Јеванђеље. То наравно ни у ком случају неће значити да читавим својим бићем не волим свој народ и вернике који су мени поверени. Волећи свој народ, по мери љубави према њему, волим и друге људе. То је закон љубави! Ко каже да воли свој народ, а не даје право другоме да буде оно што јесте и не воли друге народе, тај гарантовано, хиљаду посто, по закону Јеванђеља не воли ни свој народ, не воли ни свога брата, нити свога оца, нити мајку. Од те љубави никада нећу одустати по било коју цену! Нека будем и исмејан и оптужен! Ове ситуације пријатеља,

који су посумњали у моју љубав, само ме још више мотивишу да останем веран Христовом позиву на љубав. И ово место свето на којем стојимо на то нас подстиче и подсећа. Никакво извртање чињеница, учењавања, ненамерна и намерна, неће поколебати ни мене ни моју браћу епископе. А знам и за њих, оне који живе овде у Хрватској, да иста осећања деле. Ништа нас неће поколебати, јер Господ је тај који је наша мера и наш критеријум. За оне који из незнања негују такве емоције према нама ми се заиста молимо, а за оне који то чине из знања три пута и сто пута се више за њих молимо. За њих – то је наш одговор, јер они за нас нису одговорни, а ми за њих јесмо, уколико смо хришћани. Ко је хришћанин одговоран је за све и не треба да тражи алиби или оправдања. Још једампут понављам на овом месту: Само нека свако ради свој посао!. Некада давно су се те речи чуле овде. Те су речи показале да је тријумфовала љубав Божја, да је тријумфовала правда и истина. Зато смо се овде сабрали да се молимо светим мученицима, да памтимо, али да се молимо и не злопамтимо. Ја знам да држава Хрватска заједно са њеним властима и огромном већином народа има тај, у најмању руку, демократски капацитет који оставља свакоме да живи у пуној индивидуалној али и етничкој слободи и да оставља простора свакоме да може да се осећа и да се изјасни оним што заиста изнутра јесте, без обзира ком народу припада и на који начин се Богу моли. Држава Хрватска има капацитет да јединство изграђује кроз различитост и да се различитости међусобно обогаћују, да допуњују једна другу.

Праштајете што сам одужио, али нисмо овде сваки дан и дужни смо да пошаљемо искрену, а Бог зна да то јесте, поруку љубави и поруку мира и да лажи које се плету о нама једноставно не користе никоме. Оне постоје да би се политички и политикантски изманипулисали да бисмо сви на крају били покрадени, а профит имала само неколицина која не поштује ни Бога ни људе.

Господе, Једини Исусе Христе и Спаситељу наш, молитвама Светих мученика јасеновачких, молитвама свих мученика света без обзира где су, без обзира ком народу припадају, без обзира од кога су пострадали, њиховим молитвама учини да се мир усели у нашу душу, да имајући мир у себи наша срца буду отворена за сваког човека, да без обзира какав је он према нама ми према њему будемо браћа, да без обзира да ли он види нас као своје непријатеље, ми слушајући реч Твоју увек будемо свима браћа и пријатељи, јер једино Твоја благодат и Твоја љубав може нам донети мир, радост, лепоту и смисао постојања. Молитвама Светих мученика јасеновачких Господе Исусе Христе Боже наш помилуј нас.

spc.rs